

alten uit het
t Oude Testa-
hem niet om
andering be-

l: „In Gods
niet houd-
des Zondags
huis, principi-
henwoord.
ebben, zeide

rijk ook veel
is Diermanse
dat wij, nu
bovenstaande
moet het ons
tegen vertroen-
ningen meenen

K. S.

ng (2).

iemannen, en
methode toe
haalt hij ook
den aan, die
n, doch ver-
gelijk stelt;
dat, evenals
dering tot de
doleerenden
zocht is, en
oten hebben
t dit zelf ook
eerst voor-
l minachting
ad, moet hij
(nu komt er
onderd moet
enden begin-
t. Hier dringt
in zij dit nu

en geconsta-
zijn eigen
ussen in zijn
de Doleantie
was niet ge-
rgesteld. De
de besturen
en. De pro-
deren waren
oleantie niet
begonnen zij
sf. Kerk, die
orden."*) En
grief, dat de
per enkel ge-
oleantie kon

ageleen voor
e vereischte
och daarvan
vinden. Dr
ging geboden
den leven is
eediging van
agedachtenis
rspielen van
ederven van
der het met
beweert. De
hoofdmotief
anders ge-
fiasco uitgo-
waren ver-

en deze ver-
e Rotterdam
en voor het
lering bijeen
monde van
het oog op
orde groepen
loopig kerk-
het lichaam
ich in onze
geen defi-
ik een, waar-
re belijdenis
en Kerk met

verband zou
ndo Kerken,

maar ook de geloovigen die nog onder de Hiërarchie bleven en evenzoo de broeders uit de kerken van Ledeboer en in de Chr. Geref. Kerk en andere Vrije Kerken met ons saamwerken.

Zoolang dit nog niet het geval is, kan dus, naar het oordeel der Commissie, het aan te leggen kerkverband niet anders dan voorloopig zijn, en zou een definitief optreden een ongeoorloofde aanmatiging en eene miskening van de rechten der andere broeders zijn, terwijl het voorloopig optreden en een belijdenis van eigen onvolkomenheid, en de bede om met de overige broeders vereenigd te worden, insluit."*)

Dit advies werd ook tot besluit verheven in 1887, zegge in 1887, dus in het jaar, toen de processen om de kerkelijke goederen nog niet beëindigd waren, ja voor een belangrijk deel nog beginnen moesten. En overeenkomstig dit besluit hebben de doleerende kerken het voorloopig karakter van hun kerkverband bewaard tot de vereeniging van 1892 toe.

Mocht Ds Jongeleen vinden, dat we hier nog te dicht in de buurt van 1886 zijn, dan wil ik wel wat verder met hem terug gaan en mijn standpunt nemen h.v. in 1878. Toen was het nog acht jaren vóór het uitbreken der doleantie. Toen waren er nog geen procedures om kerkelijke goederen ahangig. Toen was er nog niemand, die voorspellen kon, hoe een eventuele doleantie afloopen, en nog minder of ze in een fiasco eindigen zou. Toen leefde waarschijnlijk zelfs in het hart van Dr. Kuyper de gedachte, dat hij een nieuwe kerkzuivering het grootste deel der gereformeerde gezindheid van onder het synodale juk uitgeleid zou worden. En reeds toen, in 1878, sloeg Dr. Kuyper het oog op de afgescheidenen en was hij op vereeniging met hen bedacht. In de zelfde reeds genoemde artikelen over de gebreken in den levenswortel bespreekt hij de drieërlei mogelijkheid, of de gereformeerden in de Hervormde Kerk zullen overkomen naar de Chr. Geref. Kerk, dan wel of de Chr. Gereformeerden tot de Herv. Kerk zullen terugkeeren, of ook dat zij elkander ontmoeten zullen op een voor beiden toegankelijk terrein. En dan kiest Dr. Kuyper voor het laatste: „Ons lichte steeds meer een ontmoeting op een voor beiden toegankelijk terrein toe en wij meenen nog dat dit het driedubbel voordeel zou bieden, dat men met geen oud zeer te kampen had; het fundament van zijn huis naar den eisch van den nieuwen toestand kon opmaken en den demon van den onderlingen najver, een vrucht des vleeschelijken immers? huitsloot."*) Hier ontwikkelt Dr. Kuyper dus reeds als zijn ideaal, om eerst zelf uit de Herv. Kerk vrij te komen en zich dan te vereenigen met de Chr. Geref. Kerk. Zelfs betreurt hij het, dat men hem in zijn bespreking over de gebreken in den levenswortel misverstaan heeft, omdat die bespreking zijnerzijds bedoeld was als een poging tot toenadering en om den weg tot vereeniging langzamerhand te banen.

Weliswaar zag Dr. Kuyper de mogelijkheid, dat de zaken nog eens anders zouden loopen dan hij het liefst wilde. Maar hoe het ook verder gaan mocht, het moest in ieder geval tot vereeniging komen. Als hij in 1880 op de kwesties van den levenswortel terugkomt, legt hij zijn toekomstberekeningen aldus open:

„Met het groote doel, waarop we afgaan, t.w. de hereeniging van alle Gereformeerden, voor oogen, moesten we ons uiteraard van meet af de vraag stellen: is de bestaande Christelijke Gereformeerde Kerk van dien aard, dat we, bij mogelijke gebeurtenissen op Nederlandsch Hervormd terrein, een veilig onderkomen in haar gemeenten vinden kunnen?

Velerlei toch is mogelijk. Het is denkbaar, dat door geleidelijke onthinding de Gereformeerden meest gemeentensgewijze uit het kerkverband met moderne en niet-moderne anti-gereformeerden loskomen.

Het is evenzeer denkbaar, dat zich naast de Christelijke Gereformeerde Kerk nog een tweede soortgelijke kerk vorme, die eerst van lieverlede zich met haar wederhelpt tot één geheel versmelten late.

Maar het geval is ook alleszins denkbaar, dat noch het ééne noch het andere geschiedt, en dat de enkele personen of groepjes van personen, door gebrek aan verband, zich geen anderen uitweg geopend zien, dan om elk voor hun hoofd in het verband der Christelijke Gereformeerde Kerk in te gaan.

Nu zou men, liep het op één der beide eerst-onderstelde gevallen uit, desnoods de Christelijke Gereformeerde Kerk voorshands ongemoeid kunnen laten, denkende: later stel ik mijn condities.

Maar, daargelaten nu, dat zulk een houding onheiligh en min broederlijk zou wezen, komt het ons bovendien voor, dat het lang niet hetzelfde is, of men een min goede ontwikkeling zich eerst door den groei vast laat zetten, dan wel of men bijtijds de hand uitsteekt, om het nog groene hout te buigen.

En was het reeds daarom raadzaam, terstond met onze kritiek voor den dag te komen, dit werd zelfs noodzakelijk bij de overweging, dat men later misschien geen toevluchtsoord dan onder dit be-

*) Acta, art. 16.

*) In de Heraut van 7 April 1878.

kende dak zou hebben. Dan toch zou men zich, in- vloedloos als men dan zijn zou, te laat van plichts- verzuim hebben aan te klagen, indien de schade- lijke gevolgen metterdaad zich voordeden, die men vooruit had gevreesd.

Voor wat ons aangaat, weet men, dat we tegen het stichten van een tweede vrije Gereformeerde Kerk, juist op grond van de Gereformeerde be- ginselen, zeer ernstige bedenking hebben, en het liefst op een „gemeenteswijs" saamkomen aan- sturen."*)

Hieruit blijkt wel heel duidelijk, dat Dr. Kuyper, toen er nog van geen fiasco en van geen slagen der doleantie sprake was, één groote gereformeerde kerk in het oog had, en dat hij hierom kritiek uit- oefende op wat z.l. nalatigheid in het herzien en bijhouden der belijdenis was, opdat, hoe de ge- schiedenis zich ook ontwikkelen zou, altoos één- wording met de Christelijke Gereformeerden mo- gelijk zou zijn. En hieruit, en met name uit het laatste, blijkt, dat Dr. Kuyper reeds in 1880 ver- klaard heeft — wat hij volgens Ds Jongeleen nooit gedaan zou hebben? — n.l. dat het niet tot het stichten van een tweede vrije gereformeerde kerk moest komen — doch dat op een gemeenteswijs saamenkomen moest worden aangestuurd.

E. D. KRAAN.

*) Idem van 18 April 1880.

*) t. a. p. 20.

OPVOEDING EN ONDERWIS

Het Rapport inzake het Leerboek voor de Catechisatiën.

IV.

Wij kunnen dus thans concludeeren, dat de proeve van het leerboek voor de catechisatiën, zooals die nu voor ons ligt, niet te aanvaarden is, indien er geen methodische wijzigingen in worden aangebracht.

Deze methodische wijzigingen zullen dan ook betrokken moeten worden op den vorm, waarin de controversen aan de jonge menschen in herinne- ring wordt gebracht. Deze is hier en daar wel heel zwaar beladen.

Toevallig ligt hier voor mij blz. 14 en 15. Op die pagina's staan vier vragen. Hier gaat de con- trovers o.a.: tegen de Roomschen, de Anabaptis- ten, de Rationalisten, de Supra-naturalisten, de mysticisten, de unitarisch-Modernisten, de Modali- sten, de Arianen en de Socinianen. Terwijl, zonder dat ze genoemd worden, ook de Coccejanen een heurt krijgen, benevens de Traditionalisten en de gewone Modernen. Is dit nu toch niet van het goede te veel?

Een ander voorbeeld. Bij les XXXV wordt de controvers gevraagd ongeveer over de volgende punten:

„De verdediging van de noodleugen en de handels- leugen; het Jezuïetische intentionalisme; het Boeddhis- tisch uitblussen der begeerten; het Quietisme, het ascetisch afsterven van de wereld, waarbij het onder- scheid uit het oog verloren wordt tusschen de wereld en „de wereld"; de klassenstrijd; de verdediging van het recht van den sterkste; de Roomsche leer, dat een verkeerde begeerte, die onmiddellijk onderdrukt wordt, ons niet tot schuld is."

Men begrijpe mij nu wel. Ik heb op geen enkel punt bezwaar tegen het feit, dat de controversen tegen al deze afwijkingen hier wordt genoemd. Maar het is voor de jongemensen, die uit den aard der zaak geen theologische vorming hebben, niet wel mogelijk om hier te midden van de boomen het bosch te zien.

Dit bezwaar is echter op te heffen door for- meele wijzigingen. Wijzigingen die betrokken wor- den op de manier, waarop de onderscheiden pun- ten telkens door puntkomma's na elkaar worden gescheiden, maar wijzigingen die ook betrokken worden op de formulering.

Bij vraag 23: Wat belijdt gij dus van de Heilige Schrift, Antw. Dat zij is het Woord van God, staat b.v. onder de controvers: „de Roomsche waarde- ring van Kerk en traditie". Voor jongemensen, die nu niets van het Roomsche standpunt weten, is een dergelijke korte aanduiding m.i. niet vol- doende; evenwel mag ook de formulering niet veel langer worden; dan wordt het boek te dik. Maar een kort zinnetje, waarin het standpunt van Rome thetisch wordt uiteengezet, zal toch beter voldoen voor hen die na de mondelinge les te huis dit boek moeten bestudeeren dan de formu- leering, zooals die hier staat, en die omtrent dat- gene, wat Rome leert, de jongemensen in het duister laat.

Dergelijke dingen zijn er zeer vele. Dat bedoelden wij dan ook, toen wij een vorige week spraken over enkele kleinere wijzigingen, die als vanzelf volgen.

* * *

Wij kunnen komen tot onze conclusie. De conclusie is, dat in dit leerboek voortreffelijke

bouwstenen zijn aangebracht voor een leerboek, zooals ik dat gaarne door de Synode zag aanbe- volen.

Het zou zeer jammer zijn, deze bouwstenen te werpen op den puinhoop, waar reeds zoo veel aan de Synode aangeboden bouwseis een roem- loos einde vonden.

Maar het gebouw, dat van deze steenen is samen- gesteld, kan mij niet behagen.

Het is echter mogelijk, de steenen te bewaren; enkele hier en daar wat te behakken en er dan een ander gebouw van samen te stellen, dat tech- nisch beter voldoet aan de eischen, die er naar didactisch inzicht aan zijn te stellen.

Hier en daar zal deze ombouw een grondige wijziging beteekenen.

Ik weet niet, of het mogelijk zal zijn, het grond- schema van het Onze Vader te behouden.

Misschien wel.

Op zichzelf zou het m.i. een verbetering zijn van het boek, wanneer het schema van het Onze Vader werd losgelaten.

Daarover valt echter te discussiëren.

Dan valt ook de vraag te bespreken, of niet de historie reeds bewezen heeft, dat leerboeken, naar zulk kunstmatig schema samengesteld, toch op den duur niet voldeden.

Maar nogmaals: dat komt in de tweede plaats vanzelf aan de orde.

Wanneer eenmaal voldaan is aan de voorwaar- den, die ik aan het slot van ons vorig artikel stelde, dan lijkt mij, dat de aangeboden proeve ons kan brengen tot het bezit van een goed leerboek.

Natuurlijk blijf ik het dan betreuren, dat wij de vraag- en antwoord-methode hebben gehouden.

Maar daarover gaat thans de discussie niet.

Aanvankelijk hadden onze kerken den vraag- en antwoordvorm niet gewild. Maar de Synode te Arnhem heeft den vraag- en antwoordvorm aan- vaard. Dus past het mij, hierover te zwijgen. Wij zullen deze kwestie vooralsnog maar beschouwen als een academische.

En aanvaardt men de vraag- en antwoordmethode, en in casu wil ik dat dan doen, dan is dit leerboek, mits met de noodige wijzigingen, stellig ook te aanvaarden.

Afgedacht van het bezwaar van de vraag- en ant- woordmethode (welk bezwaar in casu geen bezwaar mag zijn) zal na de voorgeslagen wijzi- gingen dit leerboek één der beste kunnen wor- den, die we bezitten.

Zonder deze lijkt het mij beter het boek niet te aanvaarden.

Maar de wijzigingen zullen, naar ik vermoed, door den Schrijver stellig worden overwogen.

En dat zou mij groote vreugde geven.

J. W.

Het Jongeren-Vraagstuk.

In alle maatschappelijke kringen wordt het vraag- stuk van de jongeren meer en meer brandend. Waar moet het heen met onze jonge predikanten, met onze jonge dokters, ingenieurs, advocaten, tech- nici, enz.?

Zoo klemmt ook deze zelfde vraag op het terrein van het onderwijs. Waar moeten toch al onze jonge onderwijzers en onderwijzeressen plaats vin- den? Vooral, wanneer nu gaandeweg ook nog ver- schillende reeds geplaatste onderwijskrachten op wachtgeld moeten worden gesteld en die dan bij eventuele opengevallen plaatsen het eerst in aan- merking komen, begint de toekomst voor de jonge menschen, die nog voor hun examen staan, wel al somberder te worden. 't Schijnt evenwel, dat deze overtuiging nog niet tot alle maatschappelijke kringen is doorgedrongen. Drie-, viermaal zoo groot is het aantal kandidaten dan het aantal plaatsen, dat op de Kweekschool beschikbaar is. De teleur- gestelden zoeken dan andere wegen: stoomcursus- sen, waar herlevende normalessen, cursussen ver- bonden aan H. B. S., Lyceum, M.U.O.-school, alles tot groote vermeerdering van het aantal be- zitters van de onderwijsbevoegdheid voor de Lagere School en tot meerdere verlegenheid van de men- schen, die graag te werk gesteld worden.

Het is dan ook tijd, dat aan deze dingen de noodige aandacht wordt gegeven. Vooral voor de mannelijke krachten is hier nijpende nood. Die moeten met hun studie verder en kunnen dikwijls niet, wanneer ze niet in betrekking zijn. Voor de meisjes is altijd huishoudelijk werk nog een toe- vlucht. Ook voor later kan haar dat dienen.

't Spreekt dan ook vanzelf, dat er reeds allerlei middelen aan de hand worden gedaan, om het euvel te verhelpen. Sommigen willen radikaal de opleiding maar stop zetten. Dat is natuurlijk al te kras. Er moet altijd toevorst blijven, zij het dan beperkt. Ook wordt er gesproken van afschaffing van het staatsexamen over een paar jaar. De men- schen, die nu in opleiding zijn buiten de erkende kweekscholen om, kunnen dan nog examen doen, maar nieuwe leerlingen mogen niet worden aan- genomen. 't Zal met de wet in de hand wel zeer moeilijk zijn, een dergelijke maatregel door te zet- ten. Een ander middel, dat reeds meermalen ter